

Nr 26

Utlåtande i anledning av dels motioner angående ökat konsumentinflytande vid stadsplanering m. m., dels motioner angående samhällsplaneringen i viss del, dels o c k motioner angående beaktande vid stads- och byggnadsplanering av behovet av friluftsliv.

Tredje lagutskottet har behandlat två inom riksdagen väckta och till lagutskott hänvisade motioner, nr 16 i första kammaren av herr *Pettersson, Arne, m. fl.* och nr 24 i andra kammaren av herr *Svenning m. fl.*

I motionerna, som är likalydande, hemställes

»att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning beträffande en sådan anpassning av byggnadslagstiftningen och planeringsprocessen att ett mera direkt konsumentinflytande möjliggöres».

Inom riksdagen har väckts två likalydande motioner, nr 306 i första kammaren av fru *Olsson, Elvy, m. fl.* och nr 335 i andra kammaren av herr *Grebäck m. fl.*, i vilka motioner hemställes

»att riksdagen måtte besluta

att nu gällande sekretess i planärenden enligt 8 § i lagen om inskränkning i rätten att utbekomma allmänna handlingar upphäves enligt förslag som lämnades av offentlighetskommittén (SOU 1966: 60);

att hos Kungl. Maj:t anhålla om bestämmelser om att kommunerna skall förmedla gjorda planer till lokala politiska och fackliga organisationer, hyresgäströrelsen, stadsdelsråd, biblioteksinstitutioner, skolor och andra föreningar och inrättningar som kan ha intresse av planerna, samt i övrigt stimulera debatten i kommunen så att alla får reell möjlighet att inkomma med synpunkter inom viss tid;

att hos Kungl. Maj:t hemställa om tilläggsdirektiv till bygglagutredningen angående krav på upprättande av alternativa planer i samhällsplaneringen enligt riktlinjer som anförts i motionen ovan;

att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om att kommunerna i avvaktan på bygglagutredningens resultat rekommenderas att pröva olika vägar att på ett tidigt stadium möjliggöra insyn och stimulera debatten om såväl målsättningar och program för kommunernas utveckling och planering som olika skisser och planer».

Motionerna har hänvisats till konstitutionsutskottet, såvitt avser ändring i sekretesslagen, och i övrigt till lagutskott. De har i sistnämnda del behandlats av tredje lagutskottet.

Utskottet har slutligen behandlat två till lagutskott hänvisade motioner, nr 808 i första kammaren av herr *Sundin* och nr 912 i andra kammaren av herr *Fälldin*.

I motionerna, som är likalydande, hemställes

»att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om tilläggsdirektiv till Byggnadslagutredningen, som innebär att den får i uppgift att pröva möjligheterna att i en ny lag införa regler, som inom detaljplaneringens ram tillgodoser människornas behov av fysisk aktivitet på sin fritid, i enlighet med vad som anförts i motionen».

Gällande bestämmelser

Man brukar vid bebyggelseplaneringen skilja mellan översiktlig planering och detaljplanering. Den översiktliga planeringen gäller större områden, tar ställning till de grundläggande frågorna om bebyggelsens ordnande och anger de stora linjerna därför. Detaljplaneringen åter gäller mera begränsade områden, där tätbebyggelse finns eller kan väntas inom den närmaste tiden; den går ut på att ordna bebyggandet av området i detalj så långt som anses nödvändigt.

Den nuvarande lagstiftningen, främst 1947 års *byggnadslag* (BL), ställer två planformer till förfogande för översiktlig planering, nämligen *regionplan* och *generalplan*, samt upptar två detaljplaneformer, nämligen *stadsplan* och *byggnadsplan*.

Institutet *regionplan* (126—135 §§ BL) avser att möjliggöra en gemensam planläggning för två eller flera kommuner, vilka på grund av geografiska eller ekonomiska förhållanden har en intressegemenskap. Regionplan skall upprättas då för två eller flera kommuner gemensam planläggning finnes böra äga rum i ett eller flera hänseenden beträffande grundragen för markens användning, såsom i fråga om viktigare trafikleder, flygplats, områden för tätbebyggelse och områden för friluftsliv samt anläggningar för vattenförsörjning och avlopp. Regionplanen skall tjäna till ledning vid arbetet på de inomkommunala planerna. Kungl. Maj:t bestämmer huruvida regionplan skall finnas, regionplaneområdets omfattning och i vilka hänseenden gemensam planläggning skall äga rum. Sedan regionplanen färdigställts, prövas och fastställs den av Kungl. Maj:t.

Generalplan (9—23 och 96—97 §§ BL) är en inomkommunal översiktplan till ledning för framtida detaljplanering. Planen skall ange grundragen för markens användning till olika ändamål, såsom till tätbebyggelse, viktigare trafikleder och andra allmänna platser.

Generalplan antas av stadsfullmäktige, resp. kommunalfullmäktige. På framställning av kommunen kan den även fastställas av Kungl. Maj:t. Fastställd generalplan medför att kommunen får till sitt förfogande vissa tvångsmedel mot markägarna. I det övervägande antalet fall har emellertid

generalplaneförslag varken antagits eller fastställts utan endast framlagts för kommunens fullmäktige, som lagt förslaget till handlingarna utan formligt beslut.

Stadsplan (24—75 och 105—106 §§ BL) är i princip formen för detaljplanering i städer och stadsliknande samhällen men kan även användas för större tätort på landet. Stadsplan är den mest detaljerade av alla planformer. Den skall utmärka och till gränserna ange de för olika ändamål avsedda områdena, nämligen byggnadskvarter, gator och andra allmänna platser samt specialområden såsom järnvägs- och andra särskilda trafikområden, hamnområden, idrottsområden m.m. Den skall också uppta erforderliga bestämmelser om exploateringsgraden, byggnadssättet, byggnadsläge, högsta tillåtna hushöjd m. m.

Stadsplan och ändring däri antas av kommunens fullmäktige eller av byggnadsnämnden efter fullmäktiges delegation. För att bli gällande måste den fastställas av länsstyrelsen. Större och mera betydelsefulla fastställelseärenden skall länsstyrelsen underställa Kungl. Maj:ts prövning.

Byggnadsplan (76 och 107—118 §§ BL) kommer främst till användning för detaljplanering på landsbygden men kan efter beslut av länsstyrelsen användas även i stad. Byggnadsplan är i regel betydligt enklare och innefattar en mindre långt gående reglering än stadsplan. Byggnadsplan antas av kommunens fullmäktige (eventuellt efter delegation av byggnadsnämnden) och fastställs därefter av länsstyrelsen.

Närmare bestämmelser om planläggning finns i 2 kap. i *byggnadsstadgan* den 30 december 1959 (BS). Kapitlet inleds med ett allmänt stadgande om planläggning, som är gemensamt för alla planinstitut (9 §). All bebyggelseplanering skall enligt paragrafen grundas på en rimlig avvägning mellan de olika allmänna och enskilda intressen som gör sig gällande i det särskilda fallet. Det framhålls särskilt att områden som är lämpade och behövliga för friluftsliv såvitt möjligt skall bevaras.

Vid uppgörande av stadsplan skall enligt 12 § de anspråk tillgodoses som ur olika synpunkter skäligen kan ställas på en väl ordnad bebyggelse. Därvid skall bl. a. hänsyn tas till de fordringar som bör uppställas ur sundhets-, skönhets- och trevnadssynpunkt.

Vad som gäller beträffande stadsplan gäller i huvudsak också för byggnadsplan (13 §).

BS innehåller också bestämmelser om förfarandet vid upprättande, antagande och fastställelse av plan (14—23 §§). Dessa har till syfte bl. a. att skapa garantier för att enskilda sakägare och andra intressenter får tillfälle att framföra sina synpunkter redan på ett inledande stadium av förfarandet. I 14 § stadgas sålunda att den som upprättar förslag till plan skall samråda med kommunens styrelse eller annat organ som kommunens fullmäktige bestämmer samt övriga myndigheter, sammanslutningar och enskilda personer, som kan ha ett väsentligt intresse av frågan.

Beträffande bakgrunden till bestämmelsen om samråd må här återges vad föredragande departementschefen anförde vid dess tillkomst (prop. 1959: 168 s. 211):

För att få fram en god plan är det nödvändigt att planförfattaren på ett så tidigt stadium som möjligt gör sig underrättad om de synpunkter på frågan, som företrädes av intressenterna. Planerna — vare sig det är fråga om regionplaner, generalplaner, stadsplaner eller byggnadsplaner — får inte urarta till ritbordsprodukter, tillkomna utan kontakt med de praktiska problem, av vilka de skall anvisa en lösning. Hur självklart detta än borde vara, är det svårt att frigöra sig från känslan av att det syndas mycket på denna punkt. Det kunde med hänsyn härtill i och för sig vara befogat att konstruera förfarandet vid tillkomsten av en plan såsom en verklig förrättning efter mönster av t. ex. bestämmelserna i jorddelningslagstiftningen.

Emellertid får man icke bortse från den motsatta synpunkten, nämligen att det med hänsyn till allmänna intressen ibland är befogat att omgärda planläggningen med en viss sekretess. Denna får visserligen icke drivas så långt, att planerna tillkommer såsom beställningsarbeten utan medverkan av de enskilda sakägarna. Dessas uppfattning bör alltid så långt möjligt inhämtas i förväg. Däremot är det inte alltid nödvändigt och ibland direkt olämpligt att hålla sakägarna kontinuerligt underrättade om de lösningar, som planförfattaren kommer fram till. I detta hänseende växlar förhållandena från fall till fall, och det är knappast möjligt att utforma någon allmängiltig regel.

En lämplig kompromiss mellan de stridiga synpunkterna torde vara den, som utredningen förordat, nämligen att förfarandet vid planernas utarbetande icke regleras genom några mera detaljerade bestämmelser men att det dock uttryckligen föreskrives, att planförfattaren skall bedriva samråd med de myndigheter, sammanslutningar och enskilda personer, som kan ha ett väsentligt intresse av frågan, samt att det åläggas vederbörande att för fastställelsemyndigheten redovisa det samråd, som bedrivits. Denna lösning synes därför böra godtagas. Härvid förutskickas, att underlåtenhet från planförfattarens sida att efterkomma bestämmelsen — om den har till följd att det möter svårighet för fastställelsemyndigheten att bedöma, huruvida planförslaget innebär den bästa lösningen av frågan — i och för sig kan utgöra skäl att vägra fastställelse.

Enligt 15 § BS skall förslag till stadsplan eller byggnadsplan upprättas på grundval av en för ändamålet avsedd karta över det område, som berörs av förslaget, grundkarta. I en vid kartan fogad förteckning skall redovisas bl. a. de fastigheter, samfälligheter och andra områden, som berörs av förslaget, samt deras ägare (fastighetsförteckning). Har fråga väckts att generalplan skall helt eller delvis fastställas skall sådan förteckning upprättas för det område som berörs av frågan.

Förslag till plan skall, då det överlämnas till kommunal eller statlig myndighet för antagande eller fastställelse, vara åtföljd av bl. a. grundkarta och fastighetsförteckning i de fall sådana skall upprättas, beskrivning över förslaget med erforderlig motivering samt redogörelse för det samråd med myndigheter, markägare och andra, som ägt rum vid utarbetande av förslaget (16 § BS).

Innan förslag till plan antas skall det under viss tid utställas till granskning genom byggnadsnämndens eller, då fråga är om regionplan, genom regionplaneförbundsstyrelsens försorg (17 §). Den som inte är nöjd med förslaget äger inom den utsatta tiden framställa anmärkning däremot hos den myndighet som ombesörjt utställandet. Då så befinns lämpligt får på en gång utställas två eller flera alternativa förslag. Tiden för granskningen får inte sättas kortare än tre månader, där fråga är om regionplan, och inte kortare än tre veckor i övriga fall. Kungörelse om utställandet skall ske i den eller de tidningar, i vilka kommunala meddelanden för orten införs. Vid utställande av förslag till stadsplan eller byggnadsplan skall byggnadsnämnden, före ingången av den tid som bestämts för förslagets granskning, med posten under rekommendation eller eljest bevisligen avsända skriftlig underrättelse om innehållet i den utfärdade kungörelsen till varje känd och inom riket boende markägare, som berörs av frågan och inte skriftligen godkänt förslaget.

Vidtas ändring i förslag till plan, sedan det varit utställt till granskning, skall det utställas på nytt. Nytt utställande behövs dock inte, bl. a. om de sakägare som berörs av ändringen skriftligen godkänt den.

Motionerna

I motionerna I: 16 av herr Arne Pettersson m. fl. och II: 24 av herr Svenning m. fl. anförs bl. a. att det vid utformningen av vårt demokratiska samhälle behövs ökade kontakter och ökat förtroendemanna- och konsumentinflytande för att kunna fånga upp de mångas önskemål och prioriteringar. Det gäller för människor i alla åldrar och grupperingar. Konsumenterna måste få komma till tals och det har i hög grad sitt berättigande även när det gäller stadsplanefrågor. Stadsplaneringen får inte, säger motionärerna, bara vara en uppgift för en begränsad grupp av politiker och fackmän. Det kräves en samverkan i första hand med bostadskonsumenterna. Dels är det konsumenternas miljö- och levnadsbetingelser det gäller, dels är det denna grupp som i största utsträckning betalar kostnaderna för en god bostad och en god boendemiljö.

Det är därför, fortsätter motionärerna, av största betydelse när förslag till en ny stadsplan och en bättre boendeservice läggs fram att man kan visa att förslaget står i överensstämmelse med de bostadsintresserades uppfattningar. Det är av vikt att man hämtat argument och prioriteringar från konsumenterna själva och att med detta som underlag vidare diskuterar planutformningen med politikerna, byggherrarna och serviceproducenterna. När det numera framhålls i debatten att konsumenten måste få delta i planbeslutet, så innebär det inte att konsumenten ställes i motsatsställning till politiker eller planerare, men det är av betydelse att man kan

få ett någorlunda fast grepp på konsumenternas önskemål. Detta sägs i motionerna vara möjligt genom att det finns organisationer som har god inblick i den stora majoritetens uppfattningar och önskemål beträffande stadsplaneringen. Inom hyresgäströrelsen har exempelvis under lång tid undersökningar gjorts om hyresgästernas önskemål, och denna intervjuundersökning fortsätter. Man har för övrigt inom rörelsen utarbetat ett program om boendemiljö, som bl. a. bygger på de undersökningar som gjorts. Även de sociala myndigheterna och hälsovårdsmyndigheterna har genom sin verksamhet rik erfarenhet och kan ge synpunkter på en god boendemiljö. Representanter för dessa organisationer kan låta den stora gruppen konsumenters önskemål komma till uttryck. Det är av stor betydelse att dessa representanter kopplas in i god tid i stadsplanearbetet och att de organisationer som de representerar blir remissorgan i stadsplanefrågor. Detta inte minst därför att det ofta framhålles, särskilt från kommunalt håll, att det är svårt att utarbeta en alltomspännande boendehjälpservice på ett riktigt sätt. Motionärerna anför att vi exempelvis har en mängd åldringar, handikappade och tillfälligt sjuka, som för närvarande upptar dyrbara vårdplatser därför att deras nuvarande bostadsmiljö inte på något sätt är lämplig. Det skulle vara mycket effektivare att på ett tidigt stadium tillgodose deras krav på service och god miljö i våra blivande bostadsområden. Speciellt åldringarna kommer att kunna betala för att få sina grundläggande krav tillgodosedda, därför att deras ekonomiska situation avsevärt kommer att förbättras i takt med utbyggnaden av ATP. Även hänsynstagande till de handikappades problem vid utformningen av de nya stadsplanerna skulle innebära besparingar inom sjukvård och socialvård. Också andra frågor skulle få en allsidigare belysning genom kontakten med bostadskonsumenterna. Det gäller barnen, som behöver ordentligt tilltagna trafikskyddade lekplatser och dessutom varierande och fantasiska-pande lekredskap, och ungdomen, som utöver rik tillgång till yttre lek- och idrottsplatser även har behov av studie- och fritidslokaler samt gemensamma större samlingslokaler.

Motionärerna framhåller att trafiksäkerheten i städernas storstadsområden också är en fråga av betydelse inte minst med hänsyn till att gamla människor kan känna sig isolerade i sina bostäder. Ett annat viktigt önskemål där allas medverkan behövs är ställningstagande till bullerproblemen.

Avslutningsvis anföres i motionerna att konsumenternas medverkan är angelägen vid utarbetandet av stadsplaneförslag såväl på jungfrulig mark som vid sanering av äldre bostadsområden, där problemen kan vara ännu mer komplicerade. En utvidgning av remissorganen vid behandling av stadsplaneärenden är enligt motionärernas mening av största betydelse.

I motionerna I: 306 av fru Elvy Olsson m. fl. och II: 335 av herr Grebäck m. fl. anföres bl. a. att den informella utställningen av planförslag för all-

mänhetens granskning ur många synpunkter i dag är betydelslös. En mer aktiv och väsentligt utökad form av information krävs. En presentation av problemställningar och alternativ till lösningar borde vara ett rutinmässigt inslag i handläggningen av alla planärenden. Information till allmänheten bör enligt motionärernas mening ges på alla stadier i planeringen och så att allmänheten kan framföra sina synpunkter till alla instanser som behandlar ärendet. Av stor vikt är också att frågeställningarna åskådliggörs på ett sådant sätt, att också den, som inte är expert, kan delta i diskussionen. Man kan t. ex., heter det i motionerna, tänka sig att med filmens och datateknikens hjälp utveckla metoder för att på ett enkelt sätt presentera perspektivbilder och miljöbeskrivningar av stadens (stadsdelens, kvarterets etc.) framtida utseende. För presentationen av färdiga förslag bör krävas regelrätt marknadsföring. Det bör finnas möjligheter för allmänheten att diskutera och framföra sina synpunkter t. ex. muntligt i diskussion eller genom att lägga papper i en brevlåda eller tala in åsikter på band. Material om planerna bör tillställas bibliotek och skolor samt olika organisationer (politiska, fackliga, hyresgästföreningar etc.), som verkar i det berörda området. Massmedia bör också utnyttjas för att sprida upplysningar.

Motionärerna framhåller vidare att ansvarsfördelningen i planprocessen är oklar. Större vikt måste läggas vid programarbete och kvalitativa målsättningar för planeringen. Det är huvudsakligen de förtroendevaldas uppgift och skyldighet att sysselsätta sig med dessa frågor. Därefter bör fackmännen ges huvudansvaret för att alternativa skisser och planer arbetas fram som uppfyller beställarens programidéer. Förtroendemännen måste enligt motionärernas mening ge fackmännen större möjligheter att pröva alternativa lösningar i planeringsfrågor och ge dem uppdragen i så god tid att utvecklingen inte hinner bli teknisk-ekonomiskt låst. Fackmannen måste acceptera att låta sitt arbete kontinuerligt följas och att olika förslag diskuteras. Strävan på samhällsplaneringens alla nivåer måste, sägs det i motionerna, vara att utarbeta alternativa planer, som kan föreläggas allmänhet, organisationer och beslutande församlingar. I inledande skeden bör dessa kunna utgöras av skisser som visar konsekvenserna av olika huvudalternativ. Allteftersom man bestämmer sig för vissa av dem bör insatserna ökas för mera genomarbetade och detaljstuderade förslag. En annan väg är att låta flera olika grupper av fackmän i konkurrens utarbeta planförslag. Den snabba utvecklingen inom datatekniken gör att man inom kort till relativt låga kostnader kan framställa olika planeringsalternativ. De extra kostnader som kan komma att bli följden av utredningar med flera alternativ får vi enligt motionärerna vara beredda att betala, om vi önskar en hög miljöstandard och om reell demokrati skall kunna uppnås i samhällsplaneringen. En extra kostnad under planeringsskedet kan komma att visa sig vara en inbesparing för framtiden, om väsentliga kvalitativa krav

beaktats, med större social och hygienisk anpassning för människorna som följd.

I motionerna I: 808 av herr Sundin och II: 912 av herr Fälldin anför bl. a. att en god fysisk kondition underlättar för den enskilde individen att klara de krav som ställs i hemmet, i skolan och på arbetsplatsen. Motståndskraften mot sjukdomar blir större liksom förutsättningarna för psykisk anpassning och trivsel. Många ställer därför starka krav på tillgång till motions- och aktivitetsmöjligheter under fritiden. Kraven finns i alla åldrar och de växer sig starkare i takt med att stillasittandet och den fysiska inaktiviteten i arbetslivet ökar. Stress har enligt motionärerna blivit något av ett nyckelord i vårt samhälle. Vanligen avser man med stress de negativa reaktioner, som kan uppkomma beroende på att individens reaktioner fortfarande sker efter ett mönster som var anpassat till gårdagens yttre förhållanden. Ett bra sätt att motverka individens stressreaktioner är att höja den fysiska konditionen. Det är därför uppenbart, sägs det i motionerna, att förslag som syftar till att öka den fysiska aktiviteten hos en bred allmänhet måste få starkt stöd.

Motionärerna framhåller vidare att önskan om tillgång till aktivitet tydligt kan spåras i samhällen där möjligheterna till sådan ej nog tillgodosetts. Man kan enligt vad motionärerna anför till en del föra de speciella anpassningsproblem som uppträtt bland framför allt ungdomen i många samhällen till bristande möjligheter till aktivitet i olika former. Det bostadsområde som den enskilde bor i måste kunna erbjuda ett varierande utbud av sådana möjligheter.

Det är enligt motionärernas mening viktigt att slå fast, att det är just i boendeområdet behoven är störst. Åtgärderna för att tillfredsställa de viktiga behoven av motion och verksamhet måste därför sättas in i framför allt planeringen av det nära grannskapet till bostaden. Motionärerna påpekar att det, när det gäller såväl översikts- som detaljplaneringen, finns relativt noggranna riktlinjer och normer för t.ex. kommunikationer, affärer och liknande servicelokaler. Antalet parkeringsplatser och garage som behövs bestäms mycket noga. Det är, heter det i motionerna, ett rimligt krav att behoven av aktivitetslokaler, motionshallar, terränglöpnings- och skidspår för motion med bastu- och tvättmöjligheter samt tillräckliga områden av orörd natur för strövandamål inom ett nära tidsavstånd från bostaden på samma sätt ägnas beaktande. Detta bör regleras i stads- resp. byggnadsplanen.

Motionärerna framhåller till slut att dessa synpunkter inte kommit till uttryck i direktiven för översynen av byggnadslagstiftningen. Detta anser de vara en allvarlig brist, och tilläggsdirektiv bör därför utfärdas.

Bygglagutredningen

Bygglagutredningen har tillsatts enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 mars 1968 för översyn av byggnadslagstiftningen (1969 års riksdagsberättelse K: 55).

I direktiven för utredningen anförs bl. a. att miljön har stor betydelse för den enskilda människan. Vi formar själva vår miljö, men formas också av den. Vid utformningen av miljön bör beaktas grundläggande sociala strävanden såsom kraven på jämlikhet, valfrihet och trygghet samt hygienisk och social välfärd. Det betyder att gemensamma och långsiktiga samhällsintressen väger tungt i förhållande till kortsiktiga och privata intressen. Den fysiska planeringen är ett av de viktigaste instrumenten när det gäller att forma den miljö, som människorna skall leva i. Planlagstiftningen skall i sin tur möjliggöra en planering som förverkligar de välfärdspolitiska mål vi har ställt upp för oss i vårt samhälle.

Direktiven framhåller vidare att det gäller att forma en god miljö både för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer. I konsekvens härmed bör också bästa möjliga betingelser ges för förtroendemannainflytandet och för en öppnare allmän debatt kring olika miljöförändringar.

De ändrade anspråk på marktillgång och miljöutformning som följer av ändringarna i levnadsvanor och bosättningsformer skall särskilt uppmärksammas vid utredningsarbetet. Den växande tätortsbefolkningen har behov av landsbygden för att exploatera stränder och andra värdefulla områden för privat bebyggelse. I tätorterna behöver vi i ökad utsträckning gemensamhetsanläggningar och förbättrad service inte bara i centrumbildningar och områden med flerfamiljshus utan också i villa- och småhusområden. Planering av tätorter och landsbygd måste därför, heter det i direktiven, ske med beaktande av sådana samband. Utvecklingen för också med sig att stora tekniska anläggningar av skilda slag ingår i ökande omfattning i miljöer som tidigare nästan helt präglades av husbyggnader eller av natur- och odlingselement. Detta understryker behovet av planläggning av den fysiska miljöförändringen i stort, inte bara av byggnadsverksamhet i inskränkt mening.

I direktiven skisseras ett system av regler för den fysiska planläggningen och förverkligandet av dess intentioner. Systemet omfattar bl. a. kommunal översiktsplan, benämnd kommunplan, kommunplansplan och detaljplaner. Kommunplanen skall vara grundläggande för den fysiska planeringen inom kommunen. Det framhålls att många intressen måste sammanvägas och att omfattande samråd med på olika sätt berörda enskilda personer och sammanslutningar, statliga myndigheter och kommunens egna organ bör föregå framläggandet av sådan plan. Kommunplansplaner och detaljplaner måste enligt vad direktiven anger utarbetas i samråd med olika intressen-

ter och vara föremål för utställning och offentlig debatt. Det måste finnas garantier för att enskilda personer, sammanslutningar och statliga och kommunala myndigheter, som har ett mera väsentligt intresse att bevaka, bereds tillfälle att yttra sig över planförslaget och för att dessa synpunkter ingår i underlaget för behandlingen av förslaget.

I direktiven framhålls slutligen att utredningens uppdrag är omfattande och att det krävs viss tid innan ny lagstiftning kan väntas träda i kraft. Utredningen bör därför i ett tidigt skede också överväga i vad mån speciellt angelägna reformer kan med mindre ändringar eller kompletteringar av gällande lagstiftning byggas in i denna samt snarast möjligt framlägga de förslag som prövningen ger anledning till.

Här må också nämnas att kommunikationsministern, statsrådet Lundkvist, i ett i andra kammaren den 6 december 1968 lämnat *interpellations-svar* framhållit att utredningen har till huvuduppgift att pröva ett nytt planeringssystem som syftar till förbättrad översiktsplanering och större möjligheter för olika intressenter att göra sig gällande under planeringsarbetet.

Utskottet

I byggnadslagstiftningen finns bestämmelser om förfarandet vid upprättande, antagande och fastställelse av planer. Bestämmelserna har till syfte bl. a. att skapa garantier för att enskilda sakägare och andra intressenter får tillfälle att framföra sina synpunkter på planläggningen.

I motionerna I: 16 av herr Arne Pettersson m. fl. och II: 24 av herr Svenning m. fl. hemställs att riksdagen skall hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning beträffande en sådan ändring i byggnadslagstiftningen och av planeringsprocessen att ett mera direkt konsumentinflytande möjliggörs.

I motionerna I: 306 av fru Elvy Olsson m. fl. och II: 335 av herr Grebäck m. fl. föreslår man, såvitt nu är i fråga, att riksdagen skall besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla dels att bestämmelser utfärdas om att kommunerna skall förmedla upprättade planer till vissa angivna organisationer och institutioner samt i övrigt stimulera debatten så att alla får reell möjlighet att inkomma med synpunkter inom viss tid, dels att tilläggsdirektiv för bygglagutredningen utfärdas angående krav på upprättande av alternativa planer enligt i motionerna angivna riktlinjer, dels ock att kommunerna i avvaktan på resultatet av bygglagutredningens arbete rekommenderas att pröva olika vägar att på ett tidigt stadium möjliggöra insyn och stimulera debatten om såväl målsättningar och program för kommunernas utveckling och planering som olika skisser och planer.

I motionerna I: 808 och II: 912 slutligen föreslås att riksdagen begär att bygglagutredningen genom tilläggsdirektiv får i uppdrag att pröva möj-

ligheterna att införa regler, som inom detaljplaneringens ram tillgodoser människornas behov av fysisk aktivitet på sin fritid.

De förut nämnda bestämmelserna anger endast minimikraven på den utredning som skall ligga till grund för antagande och fastställande av planer. Däremot finns inte fastställd någon övre gräns för exempelvis omfattningen av det samråd som skall ske med olika berörda intressenter i samband med att förslag till plan upprättas. Kommunerna är här fria att ta de initiativ som de kan finna lämpliga i form av informationsmöten, intervjuundersökningar o. s. v. Den under senare tid förda diskussionen rörande planeringsprocessen har emellertid visat att de åtgärder som i allmänhet vidtas för att sprida information till allmänheten och stimulera till en allsidig debatt är otillräckliga. Många medborgare känner sig i dag stå utan möjligheter att inverka på planeringsprocessen. Delvis beror väl detta på frågornas ofta invecklade beskaffenhet och på att förfarandet ej sällan blir långdraget och därmed svåröverskådligt för den enskilde. Det är emellertid viktigt att möjligheterna att stärka medborgarinflytandet tillvaratas, så mycket mer som den fysiska planeringen är ett av de viktigaste instrumenten när det gäller att forma den miljö som människorna skall leva i. Det är deras behov och krav i olika hänseenden som planeringen ytterst avser att tillgodose.

Frågorna om miljön och samhällsplaneringen har under den senaste tiden tilldragit sig stort intresse och utlöst en betydande aktivitet på olika nivåer. Som ett led häri har Kungl. Maj:t under föregående år tillkallat sakkunniga för översyn av byggnadslagstiftningen, bygglagutredningen. De sakkunniga har som en av sina huvuduppgifter att pröva ett planeringssystem som ger större möjligheter för olika intressenter att göra sig gällande under planeringsarbetet.

De frågor som aktualiserats genom motionerna torde komma att närmare belysas genom de sakkunnigas försorg. Utskottet föreslår att motionerna överlämnas till bygglagutredningen för att närmare övervägas vid de sakkunnigas arbete.

Utskottet hemställer

att följande motioner, nämligen

1. I: 16 och II: 24;

2. I: 306 och II: 335, såvitt nu är i fråga, samt

3. I: 808 och II: 912

ej föranleder annan riksdagens åtgärd än att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller att nämnda motioner jämte detta utlåtande överlämnas till bygglagutredningen.

Utskottet hemställer därjämte att ärendet företas till avgörande efter endast en bordläggning.

Stockholm den 25 mars 1969

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK GREBÄCK

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Göran Karlsson (s), Svante Kristiansson (s), Knut Johansson (s), Åkesson (fp), Ebbe Ohlsson (m), Erik Jansson (s), Skårman (fp)* och Ferdinand Nilsson (cp);

från andra kammaren: herrar Grebäck (cp), Svenning (s), Ekström (s), Tobé (fp)*, Hedin (m)*, fröken Anderson (s), herrar Hugosson (s) och Josefson i Arrie (cp).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.